

AMINTIRI DESPRE IULIAN ANTONESCU

Sever Dumitrașcu

Résumé: L’auteur rappelle quelques scènes avec Iulian Antonescu passées dans la période où il a été employé par le Ministère de la Culture. L’auteur souligne avec insistance que Iulian Antonescu soutenait inconditionnellement tous ses collègues dans les musées de Roumanie.

Mots clés: *Iulian Antonescu, musée, Oradea*

Demult și mereu am ezitat și îmi cer iertare admirabilului coleg și prieten care este Ioan Mitrea, care mi-a cerut să scriu câteva rânduri despre Iulian Antonescu. De ce am tot amânat? Pentru că „interferențele” mele cu Domnul Domn care a fost Iulian Antonescu, să-mi permiteți să-i spun ca *pe vremuri* – Nea Iulică, au fost dintre cele mai insolite. Și mai era ceva – sincer o spun – marea lui anvergură intelectuală, El venea dintr-o mare familie de intelectuali moldavi, iar eu (fără să fiu, fiu de țărani, deși așa fi vrut!) veneam de la CAP-ul de la noi din sat, de la Siderurgia hunedoreană, dintr-o lume „pădureață” plină și ea de neprevăzut și surprize. Asta nu înseamnă că nu l-am citit pe Voltaire și pe Proust. Nu. Dar, așa stăteau lucrurile. Și nici în plus. El era directorul nostru de la București, cu faimă națională, eu eram un arheolog-muzeograf, de undeva din „vestul”, nu sălbatic, dar de departe, din provincie. Pierdeam o noapte și o jumătate de zi ca să ajungem în capitală, la rădăcina rădăcinilor. Știu, a spus-o Slavici (era, chiar dacă nu ne mai crede nimeni și el ardelean) – Soarele tuturor românilor de la București răsare.

Două-trei dintre întâlnirile mele (a nu se înțelege aici nici infatuare, nici falsă modestie – cu aceste rânduri nu doresc nici glorie, nici funcții, nici onoruri, nici premii etc., ci *prezentarea* acestui *intelectual* și *Om*, subiectiv, subiectiv, așa cum l-am înțeles eu!) cred că pot arunca o anume lumină asupra unor ani în care și despre care s-au spus *vrute și nevrute!*, tocmai, poate de cei care ar fi trebuit să *tacă*, cum spunea Noica: Țăstia sunt *dăia* dragul meu?, mă întreba el mefistofelic la o întâlnire de la *Bocca del Rio*, că mai erau și pe atunci livezi cu meri și merii mai coceau și mere. Nu întotdeauna.

O întâlnire „a noastră” s-a petrecut într-o noapte, pe la ora 2. Când a sunat telefonul m-am speriat cumplit (NB: Rog a se înțelege că tot ce voi relata în rândurile ce urmează e strict real și îmi asum veracitatea celor relatate). La telefon era Nea Iulică. Îl salut și-l întreb grăbit care-i cheștiunea. Și el, sfătos, ca de obicei îmi răspunde limpede: nea Severică (așa-mi zicea, Doamne și nu meritam) ai grijă de tine să nu te omoare. Cine dracu să mă omoare pe mine că nu însemnam nimic în lumea necuprinsă și amenințătoare a acelor ani. Să știi că mi-au spus Ardeleanu și Mușat să-ți spun să ai de grijă de mata, Cabinetul 2 ți-a pus gând rău: „Să lucreze până crapă inima-n el”. Am înghețat și pentru că-mi era frică – la ora 2 noaptea – de riscul ce și-l asuma – la telefon – Nea Iulică, atenționându-mă. Doamne că mare ești Doamne, am început să nu mai știu ce să spun, dar Nea Iulică continua să mă pună în gardă, să mă protejeze. La Domnia Sa nu se gândea, nu se gândea, deloc. I-am promis că o să am de grijă și mă grăbeam – știam ce *e* cu telefoanele – să încheiem, să nu mai zică ceva. Riscul era uriaș și primejdia diabolică.

Ce se întâmplase de fapt? Oradea are o stradă (are mai multe, dar *una* e cea cu *baiul!*), *Republicii* (fosta Ferdinand I), de la gară la Universitate, *mobilită* cu clădiri monumentale în stil secesion (Jugendstil, Stil 1900; elevii lui Otto Wagner), e cel mai interesant oraș, în acest sens, din centrul și sud-estul Europei, precum, să zicem, Nançi-ul din Franța. Cuiva, nu știu cui, i-a venit ideea *SISTEMATIZĂRII* și atunci doreau așa ceva. Dar clădirile NU puteau fi clintite. Sunt și azi, la locul lor. O mândrie națională. Mai aveau și ornamente vegetale (frunze verzi, flori roșii, pe fundalul, uneori pal, alb etc.). Le-am introdus – PE TOATE – în **Repertoriul monumentelor** ce îl publicasem anterior. Cei de la DSAPC (sau așa ceva) au venit la noi, în speță Inginerul Iuonaș, *să semnăm*, că nu sunt monumente. Dar erau în **Repertoriul publicat**. Ne-am întors, răsîntors două săptămâni și eu am refuzat să semnez. Colegii au mai discutat era dreptul lor. După o vreme am aflat că Inginerul Iuonaș a fost găsit mort în gara de nord. Să sperăm că de moarte bună. Dar de clădiri *nu* s-a atins nimeni. Au fost, se vede, indivizi, care nu au iertat acest lucru. *Sistematizare* ne trebuia nouă pe o stradă de la 1900!

Ehei, Nea Iulică, Nea Iulică, Dumnezeu să te odihnească în pace, că mare Om ai fost și eu îți voi fi, și dacă numai pentru asta, dar mai sunt și altele, *MEREU* recunoscător.

De altfel amintesc, în treacăt, că cele două înalte personaje aterizau pe stadionul din Oradea, cu elicopterul, stadionul e la 500 m de muzeu,

dar Muzeul, săracul, din Palatul în stil baroc – a rămas, spre norocul lui și al nostru, *nevizitat* de înaltele prezente. Să le fie țărâna ușoară, nu am omorât și nu voi vrea moartea nimănui. *Nimănui*. Dar așa a fost.

Al doilea episod e ceva mai lung. Ne-au introdus autofinanțarea (60%). I-am cerut lui Nea Iulică să nu ne pună decât, cel mult, ca instituție păstrătoare de tezaur, 30%. El a încercat, dar n-a izbutit.

Apoi, tot la Cabinetul 2, că ăștia știau totul (și ceva pe deasupra) au hotărât să *refacem* (DIN NOU) expoziția de bază de istorie. Cu *Decorativa* de la București, al cărui director devenise Domnul Colonel (poate în rezervă) Mihai Fătu. Ne-am apucat de lucru, toate materialele (multe, multe!) erau *cărate* de la București cu TIR-uri uriașe, când nu aveai voie nici să ieși cu autocamionul din județ! Am uitat desigur. Și am realizat expoziția. Nu ușor, cine nu știe, și în condițiile acelea, să încerce! Supervizori erau de la București, Nea Iulică, I. Ardeleanu și M. Mușat. Dă-i și fă și fă și schimbă.

Dar a fost *gata*! N-am răsuflat, noi orădenii, așezați, că urmau previzitele, vizitele, controalele, discuțiile. Și așa au fost vitrine, panouri pe care le-am făcut și refăcut și de 10-12 ori! Și nici nu era mult. Dar așteptam cu *frică*, repet, cu *frică*, deschiderea expoziției, vizitele, chiar o vizită mai înaltă, cum doreau cei de la județ. Dar Dumnezeu a fost din nou bun cu noi, pentru că Dumnezeu lucrează prin oameni și un astfel de om era Iulian Antonescu.

Într-o dimineață, când așteptam cu înfrigurare să vedem ce-o mai fi, în curtea interioară a palatului în stil baroc au intrat mai multe mașini negre, oficiale, pline ochi de ofițeri de rang superior. Dintr-una s-a dat jos Ilie Ceaușescu (fratele și *preopinental* Cabinetului 2). L-am salutat și cu CEI TREI, Antonescu, Mușat și Ardeleanu l-am condus – roată – prin expoziție. Era o tăcere de mormânt. Când am revenit în holul de onoare al clădirii s-au oprit și au stat în jurul generalului.

- „*E bine*”, a spus el scurt. Cineva a întrebat: „Ce facem.” „Îi dăm drumul”, dacă e bine, a spus el din nou „e bine”. Cineva m-a luat de mână, pare-mi-se că Ardeleanu, că l-am văzut pe Nea Iulică mustăcînd *tăcut și radios* și mi-a spus:

- Du-te la ziar și dă anunț, mâine la ora 10 se deschide Muzeul, pentru public, expoziția de istorie. Ei au plecat, a rămas numai Nea Iulică cu noi. Am plecat la redacția ziarului *Crișana*. Nici nu știu cum am alergat. Se deschisese cerul și pentru noi. Că altfel era IADUL pe pământ pentru noi, comisii și iar comisii și mai ales – Doamne – *nu* a avut loc

niciodată, vizita, vizita aceea cerută de unii. În lume sunt tot felul de oameni, să nu uităm.

Când am revenit de la redacția *Crișana* ne-am îmbrățișat cu Nea Iulică. A fost o îmbrățișare frățească, de ROMÂNI – ROMÂNI. Învinsese iarăși marele nostru OM, DOMN, INTELECTUAL, PRIETEN. Că vorba cronicarului – NASC ȘI LA MOLDOVA OAMENI, și, câteodată, CE OAMENI.

Era după masă. Nea Iulică urma să plece cu un *vicinal de Jibou* la Zalău. El făcea mereu așa ceva. Nu aveam nimic, nu aveam nimic să sărbătorim. Nici măcar o palincă de Bihor! Dar una dintre colegele supraveghetoare de la artă îmi cumpărase o bucată de parizer – pe atunci era curat, proaspăt și *bun*, *nu* ca azi – și fiind pe ultima treaptă a ultimului vagon a trenului de Jibou, că știam că-i e foame, i-am dat parizerul Domnului Domn Iulian Antonescu, să aibă ceva de *mas* pe drum, pe tren.

Așa erau vremurile, necuprinse și vrăjmașe. Dar OMUL lui Dumnezeu, Nea Iulică era peste tot, era cu noi, era *doar* un OM BUN și mai ales un intelectual *DE RASĂ* cum puțini a avut și are România. Dumnezeu să-l aibă MEREU în pază!

Atâta am putut scrie și rog să fiu iertat, n-am putut minți NIMIC!